דף מספר 170

הוצאת פירות שביעית לחו"ל

הקדמה:

קדושת ארץ ישראל, פלטינו של מלך מלכי המלכים, משפיעה קדושה על כל הנמצא בה. על כן צוותה התורה מצוות מיוחדות הנוהגות ביבולים הגדלים בארץ. בשנה השביעית קדושת הארץ מתגלית במלא הדרה וכל הגדל בה קדוש בקדושה יתירה. משום כך נצטווינו לנהוג ביבולי השביעית בזהירות מיוחדת כראוי להם. אחד האיסורים הנוהגים בפירות שביעית שאין להוציאם מארץ ישראל, בית גידולם, לטומאת ארץ העמים.

שאלה: האם חיילים היוצאים לפעילות מחוץ לגבולות המדינה, רשאים ליטול עמם 'צידה לדרך' פירות הקדושים בקדושת שביעית? האם יש להימנע מאספקת פירות הקדושים בקדושת שביעית לבסיסי צה"ל המצויים בערבה הדרומית?

א. מקור הדין

נאמר בתורה:

ויקרא פרשת בהר פרק כה פסוקים ו – ז:

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל.

מכאן דרשו חז"ל שאין לאכול פירות שביעית שיצאו לחו"ל:

תורת כהנים פרשה א פרק א אות ט:

'אשר בארצך', מה שבארצך אוכלים לא מה שהוציא עקילס (גר צדק) לעבדיו לפונטוס (ממלכה הלינסטית), אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוצה לארץ.

במדרש הגדול נלמד שאסור להוציא פירות שביעית אף לסוריא:

מדרש הגדול ויקרא פרשת בהר פרק כה פסוק ז:

'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה לאכול'. 'אשר בארצך' - מה שבארצך אוכלין, לא מה שהוציא עקילוס לעבדיו לפינטוס. **מיכן אמרו** אין מוציאין פירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ ואפלו לסוריא אין מוציאין.

❖ **מה חידש המדרש הגדול לעומת הכתוב בתורת כהנים?**

כך נאמר במשנה:

משנה מסכת שביעית פרק ו משנה ה:

אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחו"ל. אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוץ לארץ.

לכאורה, מדברי חז"ל שלמדו את האיסור מפסוק נראה שזהו איסור דאורייתא.

אמנם, החזון איש למד מדברי הגמרא בפסחים שזהו איסור דרבנן בלבד, ודרשת חז"ל מהפסוק הינה אסמכתא:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נב עמוד ב:

תנו רבנן פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ - מתבערין בכל מקום שהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר 'בארצך'.

לאור זאת כתב החזון איש:

חזון איש שביעית סימן יג אות ג:

כתב ר"ש דאפילו רבי דאמר (פסחים נב:) 'פירות ארץ שיצאו חו"ל מתבערין במקומן' מודה שאין מוציאין אותן לכתחלה אפילו לאכלן קדם ביעור, ונראה להוכיח כן, דאי אמרת משנתנו רבי שמעון בן אלעזר ומשום שצריכין להתבער במקומן אם כן הנידון באיסור תורה וכדמשמע פסחים שם דרשב"א יליף לה מקרא, אם כן מאי טעמא דר"ש דאמר מוציאין לסוריא כיון דמה"ת היא חו"ל? אלא ודאי שאין זה ענין לפלוגתתן בביעור וזה מעלה בעלמא והקיל ר"ש לסוריא כיון שהיא קדושה מדרבנן.

כפי שהתבאר בגליונות הקודמים, לדעת רוב הראשונים והפוסקים מצות שמיטה בזמן הזה הינה מדרבנן בלבד, על כן ודאי שגם איסור הוצאת הפירות חו"ל הינו דרבנן בלבד.

ב. טעם האיסור

בטעם האיסור כתב רבנו עובדיה מברטנורא:

רבנו עובדיה מברטנורא מסכת שביעית פרק ו משנה ה:

וכן פירות שביעית צריכים ביעור (הוצאת הפירות מהבית אחר שכבר אינם מצויים בשדה) בארץ דכתיב: 'בארצך תהיה כל תבואתה'.

טעם אחר כתב הראב"ד:

ראב"ד על תורת כהנים בהר א, ח:

ונראה לי הטעם כדי שלא יתחלפו בפירות חוצה לארץ ונמצאו פירות שביעית יוצאין לחולין.

כעין זה כתב ערוך השולחן:

ערוך השולחן העתיד הלכות שמיטה סימן כד סעיף כה:

פירות שביעית אין מוציאין אותן מא"י לחו"ל ואפילו לסוריא מפני קדושתן. ודע שזהו משנה סוף פרק ו', וכתבו המפרשים (ר"ש ורע"ב) דהטעם משום דהביעור צריך להיות בא"י וכן משמע בפסחים (נב:) אבל אם כך הוה ליה להמשנה לבאר דהאיסור הוא רק בזמן הביעור, וגם מהרמב"ם שם שכתב סתם פירות שביעית אין מוציאין מהארץ לחו"ל מבואר להדיא דעל כל השנה קאי. והטעם נראה לי שחששו שבחו"ל לא ישמורו הדינים הנהוגים בפירות שביעית וכן משמע קצת בירושלמי עיין שם (וגם הר"ש כמסתפק בזה ע"ש).

❖ **סכם את הטעמים השונים באיסור הוצאת פירות שביעית לחו"ל, ובאר מה תהיה הנפקא מינה להלכה בין הטעמים?**

❖ **חווה דעתך, האם חיילים שיוצאים בקבוצה יחד יכולים להקל להוציא פירות שביעית על פי טעמו של הראב"ד?**

ג. היתרים להוצאת פירות שביעית לחו"ל

1. הוצאה שלא בזמן הביעור:

בעל ה'תפארת ישראל' כתב שאיסור ההוצאה הינו דוקא בפירות שהגיע זמן ביעורם:

הלכתא גבירתא מסכת שביעית שם:

אין מוציאין אפילו תרומה שכבר נטמאה, או פירות שביעית לאחר זמן הביעור מא"י לחו"ל. דתרומה טמאה צריך שריפה רק בא"י, ושביעית אחר הביעור צריך לבערו רק בא"י.

הרידב"ז הוסיף שהוא הדין ביחס לפירות שכבר נתקיים בהם מצות ביעור:

בית רידב"ז פרק ה ס"ק יח:

ועל פי דברינו דכל עיקר האיסור להוציא לחו"ל פירות בזמן הזה הוא משום הביעור, אם כבר נתקיים הביעור, כמו שמקילין וסומכין על הנך מרבוותא ז"ל דמפקיר וחוזר וזוכה בהם כעשה זאת בא"י ונתקיים ע"י הפקר 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך', ואח"כ שזכה בהם - מותר להוציאם לחו"ל.

❖ **האם ניתן להוציא פירות שביעית לחו"ל שלא בזמן ביעורם?**

2. הוצאה לצורך סחורה:

נאמר בגמרא:

מסכת פסחים דף נב עמוד ב:

רב ספרא נפק (יצא) מארץ ישראל לחוצה לארץ, הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית (היו בידו בקבוקי יין שביעית כשהגיע זמן ביעורם). לוו בהדיה (התלוו אליו) רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא. אמר לה: איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר או לא (שאמר פירות שביעית 'יחזרו למקומן ויתבערו')? אמר ליה רב כהנא: הכי אמר רבי אבהו: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אמר ליה רב הונא בריה דרב איקא הכי אמר רבי אבהו: אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר .

על פי האמור, חידשו התוספות שניתן להוציא פירות לצורך סחורה:

תוספות שם ד"ה רב ספרא:

הקשה ריב"א דתנן בפ"ו דשביעית 'אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לחו"ל' ותירץ דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמותרת. אי נמי (תירוץ נוסף) בשוגג הוציאו.

הגרי"מ טיקוצ'ינסקי הביא את דברי התוספות להלכה:

ספר השמיטה פרק ח א, ה:

יש אומרים שלסחורה המותרת (אם בהבלעה או ע"י אחר), מותר גם להוציא הפירות שביעית מארץ ישראל לחו"ל. והא דתני אין מוציאין פירות שביעית מארץ ישראל לחו"ל זהו לדעתם כדי שיהיה הבעור במקומו, ושלפי זה מותר להוציא או קודם הבעור עד זמנו או אחר בעור כשהפקירם להשיטה שזהו הבעור.

אמנם, החזו"א כתב שיש להגיה בדברי התוספות:

חזון איש שביעית יג, ד:

ותירץ דהתם מירי לסחורה ורב ספרא אפיק לאכילה, כך נראה דצריך לומר, דאין סברא שיהא מותר להוציא לסחורה ויהיו הלוקחין מותרין לאכלן והוא עצמו אסור לו להוציא לצורך מזונו בדרך... אבל נראה דטעות סופר הוא וכונתם לפרש שלא אסרו חכמים להוציא אלא על מנת למכור, ובמוכר מעט דמותר לו למכור, מכל מקום להוליך לחו"ל לשם מכירה אסור.

הגר"י אריאל, דן בקושיית החזון איש, וביאר את דברי התוספות באופן אחר מבלי לשנות את הגרסא:

תחומין ז, יצוא פירות שביעית, הרב יעקב אריאל:

יש לומר שכונת התוספות בפסחים לחלק בין איסור הוצאה לחו"ל לאכילה והיתר הוצאה לסחורה היא למשל לאופן זה... הלוקט על מנת לאכול בחו"ל סותר את מגמת התורה שפירות שביעית יהיו מיועדים לתושבי הארץ, שאלה הפירות שה' הועיד להם לאכילה בשביעית. אך כשאחר שלקט והוא מוציאם לחו"ל, כשם שמותר באופן כזה למכור, כך גם מותר להוציא לחו"ל, משום שבזמן הלקיטה התקיימה בהם מגמת התורה שהפירות יהיו מיועדים לאכילה לתושבי הארץ... אך הלוקט על מנת להוציא לאכילה בחו"ל, כיון שבשעת הלקיטה התכוון לשם כך אסור להוציא לחו"ל.

❖ **מהם ההיתרים שעליהם ניתן לסמוך על מנת להוציא פירות לחו"ל?**

3. הוצאת פירות שביעית לאיזור הערבה:

לגבי הוצאת פירות שביעית לבסיסים בדרום הארץ הובא בשם הגר"נ קרליץ:

פירות שביעית פרק י סעיף ח:

יש לצדד להקל להוציא פירות שביעית למקומות שספק אם יש בהם קדושת ארץ ישראל.

הגר"מ אליהו כתב להקל להוציא פירות לדרום, ואף לאילת:

מאמר מרדכי - שביעית פסקי הלכות סימן יג:

אין לייצא פירות שביעית לחו"ל, ולכן אדם הנוסע לחו"ל עליו להקפיד שלא יקח עימו פירות שביעית. ובשעת הדחק, אם ברור לחלוטין שהפירות יאכלו לפני זמן הביעור - יש להקל. וכן אין להוציא אתרוגים לחו"ל אף לצורך מצווה, ורק אם נמכרה הקרקע לגוי - יש להקל. אולם, מותר להוביל פירות שביעית לאילת וסביבתה.

ד. הלכה למעשה:

כך נפסק להלכה בספרנו 'תורת המחנה':

א. ככלל אין להוציא פירות הקדושים בקדושת שביעית לחו"ל. פירות שגדלו בשטחים שנכבשו רק בידי עולי מצרים, וכל שכן בשטחים המצויים תחת שלטון מדינת ישראל אך אינם בכלל גבולות עולי בבל ועולי מצרים, מותר להוציאם לחו"ל.

ב. יש להקל להוציא פירות שביעית שגדלו בגבולות עולי בבל לבסיסי צה"ל המצויים בכל שטחי מדינת ישראל, כיוון שיש שכללו אותם בכלל קדושת שביעית, ובצירוף צדדי היתר נוספים.

ג. במקום דוחק, ניתן להקל להוציא פירות בכמות מועטה לצורך אכילה, ובלבד שיהיה זה רחוק ממועד הביעור של אותו המין.

ד. מותר להוציא לחו"ל פירות 'היתר מכירה'.

'והגית בו' - דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל.
יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית. מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה, סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן, כתיבה ועריכה: טור' ר' ישראל רבי, טור' ר' נועם שאול.

הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצאפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה), סרקו את הקוד: